

A VÁMOK ÉS AZ EXPORT VISSZATÉRÍTÉSEK VÁRHATÓ VÁLTOZÁSA AZ EU TAGSÁG UTÁN A HARMADIK ORSZÁGOK FELÉ IRÁNYULÓ MAGYARORSZÁGI KIVITELBEN I.

JUHÁSZ ANIKÓ – ORBÁNNÉ NAGY MÁRIA

ÖSSZEFOGLALÁS

A harmadik országokba irányuló hazai export két piacrajutási feltételét, a vámvédelem és az exporttámogatások várható alakulását vizsgálják a szerzők az európai uniós csatlakozás utáni időszakban.

A kiválasztott országokba irányuló kivitel legfontosabb tíz termékére érvényes jelenlegi és csatlakozás utáni vámszintet vizsgálva összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy igen kevés jelentősen kedvező változás várható. A négy ország tíz-tíz termékéből csupán a Romániába irányuló pörkölt kávé és kukorica, valamint a Horvátországba szállított izocukor kivitelre lesz érvényben alacsonyabb vámszint. Az összességében nem túl biztató képet árnyalhatja azonban, hogy a harmadik országok nagy részével az Európai Uniónak érvényben lévő regionális egyezményei változhatnak, különösen a csatlakozásra váró országok (Románia, Horvátország, Bulgária) társulási megállapodásaiban szereplő termékek illetve az azokra vonatkozó vámkedvezmények köre bővíülhet a jövőben.

A harmadik országokba irányuló kivitelből az élszertés és a 2003. júliusáig támogatott hasított félszertés az Unióban már nem részesül exporttámogatásban, ezért rosszabb pozícióba kerül. A gabonaexport akkor kerülhet előnyösebb helyzetbe, ha a korábbi időszakok gyakorlatának megfelelően újra támogatni fogja az EU a búza és a kukorica kivitelét. A többi fő exportcikkre a vizsgált szempontból semleges hatással lesz az EU tagság, mert jelenleg sem Magyarországon sem az EU-ban nem részesülnek export visszatérítésben. Más szóval a harmadik országokba irányuló kivitel döntő része a csatlakozás után sem részesül exporttámogatásban, mivel az Unió export visszatérítési kiadásainak kétharmadát a cukor és a tejtermékek támogatására költi, amelyekből Magyarország exportja meglehetősen kevés.

1. MAGYARORSZÁG HARMADIK ORSZÁGOKBA IRÁNYULÓ AGRÁREXPORJTJÁNAK ALAKULÁSA

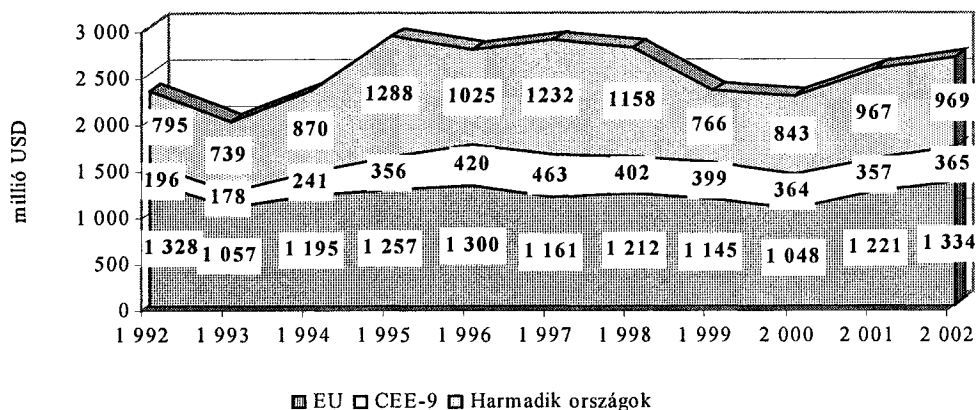
Harmadik országokba irányuló kivitel alatt az Európai Unió tagállamain és a velünk együtt csatlakozó államokon kívülre szállított exportunkat értjük.

Magyarország harmadik országokkal folytatott külkereskedelmének értéke erő-

teljesen hullámzott az elmúlt évtizedben, amelyben nem kis szerepe volt a kilencvenes évek közepén felfutó, majd az 1998. évi pénzügyi válság után visszazuhanó oroszországi agrárexportnak. A harmadik országok kivitelünkben betöltött szerepének megértéséhez érdemes meghatározni, hogy mely országok a legfontosabbak ebből a körből.

1. ábra

A harmadik országok részesedése Magyarország agrárexportjából

Forrás: Food 98 adatbázis alapján saját számítás

1. táblázat

Magyarország harmadik országokkal folytatott agrár-külkereskedelmének ország csoportjai 2002-ben

	Érték	Megoszlás		Érték	Megoszlás	Növ. ^{1/}	Stab ^{2/}
	Mió. USD	%		Mió. USD	%		
Harmadik ország	969	100	Harmadik ország	969	100	122	0,02
Európa	460	48	Oroszország	167	17	76	0,27
FÁK	224	23	Románia	130	13	133	0,41
EFTA	71	7	Bosznia-Hercegovina	102	10	4 881	0,91
Ázsia	168	17	Horvátország	100	10	174	0,22
Egyéb ország	46	5	Első négy ország	579	60	146	0,15
			Első tíz ország	784	81	121	0,06

Forrás: Food 98 adatbázis alapján saját számítás

^{1/} Növekedés = 1992-2002 között %-ban

^{2/} Stabilitás = r^2 értéke, annál stabilabb a növekedés, minél jobban megközelíti az r^2 értéke az 1-et

Megállapítható, hogy messze a legjelentősebbek az európai államok, amelyek stabilan több mint felét teszik ki harmadik országbeli exportnak, bár az előretörő ázsiai, elsősorban Japánba és Koreába irányuló – döntően hús – kivétel némileg csökkentette a szomszédkapcsolatok kizárólagosságát.

A harmadik országba irányuló agrárkivitel növekedése 1992 és 2002 között a hullámváz ellenére is erőteljesebb volt, mind teljes agrár exporté. A négy legfonto-

sabb célország közül egyedül Oroszországba csökkent az agrártermékek kiszállításának értéke a vizsgált időszakban. Románia esetében egyenletes, bár néha adminisztratív eszközökkel akadályozott, ezért nem drasztikus volt a kivitel növekedése. A délszláv területre irányuló export viszont jelentős mértékben emelkedett, Horvátország esetében is közel megkétszereződött, Bosznia-Hercegovina estében pedig egy igen alacsony szintről közel ötvenszeresére nőtt (főként a gabona kiszállítások miatt) és így

2002-ben mindkét ország körülbelül 10%-kal részesedett az agrárkivitelből.

A magyar agrártermékek jelentőségét a harmadik országok piacán az első négy legfontosabb ország példáján mutatjuk be.

2.táblázat

A magyar agrár termékek aránya a kiválasztott harmadik országok agrár-külkereskedelmében

	2001	2001/ 1997		2001	2001/ 1997		2001	2001/ 1997
	Millió USD	%		Millió USD	%		%	%
Román agrár import (HS1-24)	1 225	158	Magyar agrár export Romániába	191	252	Magyar termékek aránya Románia agrár importjából	16	182
Orosz agrár import (HS1-24)	8 709	70	Magyar agrár export Oroszországba	159	37	Magyar termékek aránya Orosz. agrár importjából	2	58
Horvát agrár import (HS1-24)	771	93	Magyar agrár export Horvátországba	89	81	Magyar termékek aránya Horvát. agrár importjából	12	81
Bosznia-H. agrárimportja (HS1-24)	409	66	Magyar agrár export Bosznia-Hercegovinába	110	148	Magyar termékek aránya Bosznia-H. agrár importjából	27	225

Forrás: Food98 és COMTRADE adatbázis alapján saját számítás

A négy ország közül a legkisebb piac, *Bosznia-Hercegovina* esetében a legnagyobb a részesedés a célpiac agrárimportjából, több mint negyedét adják a magyar agrártermékek a teljes bevitelnek. Ez azért érdemel említést, mert 1997 és 2002 között az egyébként szűkülő piacon több mint kétszeresére növekedett a hazai részesedés. A másik sikeres piac Románia, itt az agrárimport több mint 15%-át magyar termékek adják, a kivitel jelentős emelésével sikerült egy növekvő piacon közel megkettőszerezni az agrártermékek részesedését. Románia így átvette a vezető helyet a kivitel szempontjából jelentős harmadik országok között.

A legkisebb részesedéssel a legnagyobb orosz piacon jelenik meg Magyarország. Ez önmagában akár természetes is lehetne, az azonban korántsem, hogy a teljes orosz agrárimport amúgy sem kis mértékű (-30%) csökkenésénél is nagyobb arányban

esett vissza mind a hazai kivitel értéke (-63%), mind a részesedés (-42%). A Horvátországba kiszállított agrártermékek exportja is csökkenő mértékű volt, bár közel sem volt olyan mértékű a piacvesztés, mint Oroszországban.

A vizsgálandó cél országok után a termékköröket is meg kellett határozniuk. Oroszország esetében hagyományosan fontosak a konzerv termékek, ezen belül is a zöldségek maradtak a legjelentősebbek. A termékkoncentráció igen magas, az első öt HS tíz számjeggyel meghatározott termék közel 70%-át adta az exportnak.

Románia esetében már jóval sokszínűbb a kivitel termékpalettája. A búzán és a búzaliszton kívül vágósertés, kávé és állati takarmány is szerepel az első öt export termék között, ráadásul ezek együtt alig több mint 30%-át adják a teljes kivitelnek, de az első tíz termék értéke sem éri el az összes export felét. Romániához hasonlóan

horvátországi agrárexport is sokféle termékből tevődik össze, a koncentráció alacsony szintű (27%). Az élőállatok közül a vágómarha kivitele a legnagyobb tétel, a

többi négy termék közel azonos (3-5% közötti) részesedéssel az izocukor, a tej, a fagyasztott sertéshús, valamint a kukorica.

3. táblázat

Harmadik országok közül Oroszországba és Romániába irányuló agrárexportunk legfontosabb termékei 2002-ben

Oroszország			Románia		
HS szám	Termék	ezer USD	HS szám	Termék	ezer USD
2005800000	Csemegekukorica ecet nélkül elkészítve, nem fagy.	49 921	0103921900	Más háziasított sertés, 50 kg vagy nagyobb	17 947
2005400000	Borsó ecet nélkül elkészítve vagy tartósítva, nem fagy.	24 742	1101001500	Búzaliszt közönséges búzából és tönkölyből	8 412
1005900000	Más kukorica	17 903	2309909700	Állatok etetésére szolgáló más készítmény	6 010
2001100000	Savanyú uborka	10 791	0901210000	Koffeintart. pörkölt kávé	4 879
2309905100	Más állateledel min 30% kem., max. 10% tejtart.	8 601	1001909900	Más tönköly (búza)	4 139
	Kiválasztottak együtt	111 958		Kiválasztottak együtt	41 387
	Kiválasztottak aránya	67		Kiválasztottak aránya	32
	Összes agrár export	166 570		Összes agrár export	130
					120

Forrás: Food 98 adatbázis alapján saját számítás

PROSPECTIVE CHANGES IN CUSTOMS AND EXPORT REFUNDS AFTER THE EU ACCESSION OF HUNGARY IN THE FIELD OF HER EXPORTS TO THIRD COUNTRIES

By:

JUHÁSZ, ANIKÓ – ORBÁNNÉ NAGY, MÁRIA

The changes of customs protection and export refunds (the two main prerequisites of the getting of Hungarian exports on the market of third countries), which are likely to take place after the entry of the country into the European Union, were investigated.

A comparison of the level of customs fees for the ten most important products exported to the selected four countries valid at present and after the entry of Hungary into the European Union showed that very little favourable change can be expected in this respect. From ten products per country, customs fees will be lower only in case of the exports of roast coffee and maize exported to Romania, and isosugar exported to Croatia. However, the situation which is not too encouraging in its entirety can be slightly modified by the circumstance that the regional agreements concluded by the majority of third countries and the European Union may change. Especially the number of products listed in the articles of partnership of the countries expecting their EU accession (Romania, Croatia, Bulgaria), and customs fees valid for them, may increase in the future.

Among the products exported to third countries no export subsidies exist any more for live pigs and half carcasses in the European Union, wherefore their export position is becoming worse. The position of grain exports may become more favourable if, according to the practices of earlier periods, EU will continue to subsidise wheat and maize exports. The rest of the main products exported will be neutrally affected by the EU membership of Hungary, since at present no export refunds exist any more for these products either in Hungary or in the Union. In other words, the decisive part of Hungarian exports to third countries will benefit of no subsidies after the country's entry into the European Union either, because the latter spends two thirds of its export refund expenditures on the support of sugar and dairy products Hungarian exports of which are rather limited.